

Laste saamise ja kasvatamise toetamine - analüüs ja ettepanekud

12.09.2025

Gerli Lehe

Perepoliitika juht

SOTSIAALMINISTEERIUM

Perepoliitika põhimõtted

- **Kestlikkus** – perepoliitika tagab perede ja ühiskonna pikaajalise jätkusuutlikkuse, soodustades põlvkondade sujuvat vahetumist ja kestlikku arengut.
- **Järjepidevus ja ajakohasus** – perepoliitika on stabiilne, kuid samas ka paindlik, kohandudes muutuvate olude ja väljakutsetega ning pakkudes peredele tuge kriiside ja majanduslike raskuste ajal.
- **Valikuvabaduse austamine** – peredel on vabadus teha iseseisvaid otsuseid peremudeli, laste arvu ja elustiili osas, ilma riigipoolse survestamiseta.
- **Valdkondade vaheline lõimitus** – eesmärkide saavutamiseks panustavad ka teised poliitikavaldkonnad aktiivselt perepoliitika eesmärkide täitmisse.
- **Solidaarsus** – perepoliitika lähtub solidaarsusest, kus ühiskond jagab osa laste kasvatamise kuludest, nähes seda sotsiaalse investeeringuna tulevikku.
- **Teaduspõhisus** – perepoliitika tugineb teaduslikele uuringutele ja analüüsidele, et mõista perede vajadusi ja kohandada meetmeid vastavalt ühiskonna arengule.

Laste saamist takistavad tegurid

- Väiksem lastevanemate arv
 - Lapsevanemaks saamise ea tõus
 - Väärtusnihe
 - Raskused partneri leidmisel
-
- Majanduslik ebakindlus
 - Probleemid eluaseme kättesaadavusega
 - Vaimse ja füüsilise tervise probleemid
 - Väljakutsed töö- ja pereelu ühitamisel
 - Raskused peresuhetes ja vanemlusega toimetulekul

Kas sündimust on võimalik mõjutada?

0,25 pp sündimuskordaja muutuse mõju sajandi lõpuks:

- põhistsenaarium 6100 last (SK 1,57)
- **+0,25 pp = 12 200 last**
- **-0,25 pp = 2500 last**

Poliitikate mõjuulatus: Euroopa Liidu riikides jääb keskmine laste arv naiste lapsesaamise lõpul 1,3 (Hispaania) ja 2,0 (Prantsusmaa) vahele.

Eestis on kasutamata potentsiaal kaasuvates poliitikates (eluase, tervis, haridus).

Tõendatud positiivne mõju vanemahüvitisel, lasterikka pere toetusel ja viljatusraviga.

Väiksel sündimuskordaja muutusel on ajas oluline kumulatiivne mõju.

Laste arvu vähenemise hinnanguline mõju riigieelarvele

(võrdlus 2025.a eelarvega, arvesse on võetud isikustatud sotsiaal-, haridus- ja tervishoiukulud)

	2026	2027	2028	2029	2035	2050
RE koondmõju	28,1	46,5	66,4	83,9	185	344
sh perehüvitised	-10,0	-25,9	-25,9	-21,2		
Isikustatud kulude vähenemine	30,6	49,9	70,5	89,0	195	420
Otseste tulude vähenemine	-2,5	-3,3	-4,2	-5,0	- 10	- 75

Ettepanek 1 - vastukaaluks sündide edasilükkamisele

- Vanemahüvitise täiendamine elemendiga, mis pakuks vastukaalu majanduslikele stiimulitele lapsevanemaks saamist veelgi rohkem edasi lükata, nt suurema hüvitise maksmine teatud vanuseperioodil.
- Vanemahüvitise korrigeerimine kahe lapse sünni vahepeal toimunud palgakasvu järgi.
- Vanemahüvitise maksmine soodustingimustel, kui ema on kahe lapse sünni vahepeal töötanud kolme aasta jooksul nt vähemalt kuus kuud.

Ettepanek 2 - majandusliku toimetuleku toetamiseks

- Peretoetuste korrigeerimine vastavalt elukalliduse tõusule.
- Peretoetuste suurendamine lapse ülalpidamiskulude (2025.a 565 eurot lapse kohta) paremaks katmiseks.

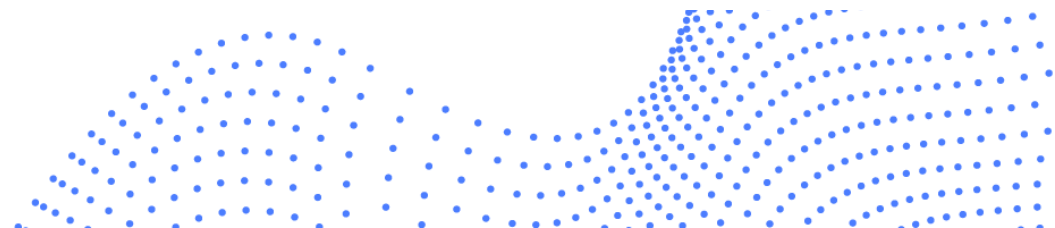

TABEL 4. Lapsetoetuse ja lasterikka pere toetuse suurused nende tõstmisel iga-aastaselt tarbijahinna indeksi võrra ning nende tõstmise rahaline mõju riigieelarvele.

	2025	2026	2027	2028	2029
Lapsetoetus					
Peres 1 laps	80	83	86	89	92
Peres 2 last	160	166	171	177	184
Peres 3 last	260	269	279	288	298
Peres 4 last	360	373	386	399	413
Eelarve miljonites (SKA prognoos märts 2025)	263,1	256,8	249,7	242,7	235,4
Indekseerimisega eelarve (3,5% aastas)		265,8	267,2	268,2	268,4
Indekseerimisest tulenev tõus		9,0	17,5	25,5	33,0
Lasterikka pere toetus					
Peres 3-6 last	450	466	482	499	516
Peres 7 ja enam last	650	673	696	721	746
Eelarve miljonites (SKA prognoos märts 2025)	130,4	127,2	123,7	120,3	116,7
Indekseerimisega eelarve (3,5% aastas)		131,7	132,4	132,9	133,0
Indekseerimisest tulenev tõus		4,5	8,7	12,6	16,3

TABEL 5. Peretoetuste osakaal laste ülalpidamiskuludest pakutavate meetmete korral

			Hetkel kehtiv		Meede 5.1: lapsetoetus 100 € + lasterikka pere toetus		Meede 5.2: lastetoetus 141 € + lasterikka pere toetus		Meede 5.3: lastetoetus 50% ülalpidamiskulust	
Laste arv	Pere arv	Ülalpida- miskulu (€)	Peretoe- tused kokku (€)	% ülapi- damiskulust	Peretoe- tused kokku (€)	% ülapi- damiskulust	Peretoe- tused kokku (€)	% ülapi- damiskulust	Peretoe- tused kokku (€)	% ülapi- damiskulust
1	81 971	564	80	14%	100	18%	141	25%	282	50%
2	54 380	1128	160	14%	200	18%	282	25%	564	50%
3	19 746	1692	710	42%	750	44%	723	43%	846	50%
4	3 486	2256	810	36%	850	38%	964	43%	1128	50%
5	691	2820	910	32%	950	34%	1105	39%	1410	50%
Täiendav kulu			0,0 milj €		57,3 milj €		151,5 milj €		514,6 milj €	
Kokku			160 576		397,0 milj €		454,3 milj €		548,5 milj €	
									911,6 milj €	

Ettepanek 3 - sobiva eluaseme kättesaadavuse suurendamiseks

- Eluaseme soetamist või rajamist toetavate meetmete väljatöötamine ja taskukohase üürisektori arengu soodustamine.
 - II pensionisamba varade kasutamine kinnisvaralaenu tagatisena
- Peredele esimese lapse eest makstava igakuise lapsetoetuse kogusumma välja andmine avansilise maksena kodu soetamiseks.

Ettepanek 4 - töö- ja pereelu ühildamiseks

- Vanemahüvitise kasutamise õiguse laiendamine vanavanematele või teistele last tegelikult kasvatavatele isikutele.
- Peresõbralikku töökultuuri edendamine, mis toetab vanemate töö- ja pereelu ühildamist, vähendab tööturul esinevat ebavõrdset kohtlemist ning soodustab meeste aktiivsemat osalemist laste eest hoolitsemisel.

Ettepanek 5 - füüsilise ja vaimse tervise toetamiseks

- Vaimse tervise toe kättesaadavuse parandamine pere planeerimise, lapseootuse ja sünnijärgsel perioodil.
- Viljakust säilitava ja laste saamist toetava ravi kättesaadavuse laiendamine ning viljakusteadlikkuse edendamine.
- Asendusemaduse seadustamine altruistlikel eesmärkidel ja tervisest tingitud põhjustel.

Ettepanek 6 - paarisuhete ja vanemluse toetamiseks

- Paarisuhte ja vanemluse alase nõustamise ja koolituste kättesaadavuse parandamine.
- Õppematerjalide ning veebipõhiste täienduskoolituste väljatöötamine, et toetada pereelu, paarisuhete, vanemluse ja seksuaalhariduse teema käsitlemist kõikides kooliastmetes.
- Ühiskondliku arutelu soodustamine laste saamist puudutavate hoiakute muutmiseks.

Ettepanek 7 - rahvastikupoliitika paremaks koordineerimiseks

- Rahvastikupoliitika valitsuskomisjoni juhtimise viimine Riigikantselei juurde, et see pakuks valitsusele tervikliku rahvastikupoliitika kujundamisel suuremat tuge.

Aitäh kuulamast!

Gerli Lehe
Gerli.Lehe@sm.ee

SOTSIAALMINISTEERIUM